Dnro 1802/03/2015

Tommi Eskonen

22.10.2015

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle

HE 30/2015vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2016

Nuorten tukeminen, nuorisotakuun kehittäminen sekä mm. etsivän nuorisotyön kehittämiseen liittyvät toimenpiteet ja resurssien riittävyys

Suomen nuorisotakuu on toiminut Euroopassa esimerkkinä koko nuorisoikäluokan kattavalle, sektorirajat ylittävälle toimintatavalle nuorten työllistymisen edistämisessä, koulutukseen pääsyn ja läpäisyn turvaamisessa sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Eri hallinnon alojen omien resurssien kohdentamisen, monialaisen yhteistyön ja muun kehittämistyön ohella nuorisotakuun toteutuksen on ollut käytettävissä 60 miljoonan euron vuotuinen määräraha, joka on suunnattu nuorisotakuun toteutuksen kannalta oleellisiin lisäresursointia vaativiin toimiin.

Tämän lisärahoituksen loputtua julkisen talouden säästöpaineet ovat kohdentuneet voimakkaammin myös nuorten yhteiskuntakuun toteutukseen ja siihen liittyviin palveluihin.

Koulutustakuu ja nuorten aikuisten osaamisohjelma

Nuorisotakuuseen liittyvän koulutustakuun tavoitteena on ollut turvata kaikille peruskoulun päättäneille nuorille koulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma (NAO) on mahdollistanut ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten aikuisten koulutukseen pääsyn ja tarpeellisen tuen. Nuorten aikuisten määräaikaiseen osaamisohjelmaan on kohdennettu vuosina 2013-2016 yhteensä 183 miljoonaa euroa. Kohderyhmään kuuluvia, 20–29-vuotiaita ilman perusopetuksen jälkeistä tutkintoa olevia aikuisia oli ohjelman alussa kaikkiaan noin 120 000. NAO:n kohderyhmässä on paljon mm. koulupudokkaita, joiden tukeminen ammattitutkinnon suorittamisessa vaatii lisäohjausta.

Nuorten aikuisten osaamisohjelman tavoitteena on vahvistaa koulutuksella kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työmarkkina-asemaa. Ohjelman puitteissa järjestetään koulutusta 36 000 aloittajalle vuosina 2013–2016. Ohjelmaan kohdennetun lisärahoituksen turvin heille tarjotaan näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista peruskoulutusta, ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä näiden tutkintomuotojen osiin valmistavaa koulutusta. Lisäksi tuetaan opintoihin hakeutumista ja opintojen suorittamista edesauttavaa ohjausta ja neuvontaa, mukaan lukien ns. hakeva toiminta. Talousarvioehdotuksessa vuodelle 2016 on varattu toimintaan 20 miljoonaa euroa vähemmän määrärahaa kuin vuodelle 2015. Nuorten aikuisten osaamisohjelma päättyy vuonna 2016, joten vuodelle 2017 tähän tarkoitukseen ei enää ole varattu rahaa.

Kuntaliitto katsoo, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia toteutettaessa tulee hallitusohjelman mukaisesti varmistaa, että kaikille peruskoulun päättäville taataan koulutus-, työ- tai kuntoutuspaikka. Peruskoulun päättäneiden laittaminen etusijalle koulutusvalinnoissa tukee hyvin koulutustakuun toteutumista. Lisäksi ammatillista koulutusta tulee kohdentaa niille nuorille, jotka ovat vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Osana nuorisotakuuta ammatillisessa koulutuksessa on toteutettu vuosina 2013-2015 ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, josta on saatu hyviä tuloksia. Talousarvioesityksessä vuodelle 2016 jokaiselle vailla ammatillista tutkintoa olevalle ensisijaiseksi tavoitteeksi asetetaan koko tutkinnon suorittaminen.

Kuntaliitto katsoo, että läpäisyntehostamisohjelman tuloksia tulee hyödyntää valmisteltaessa hallitusohjelman mukaista toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia.

Nuorisotakuu ja nuorten työllistymisen edistäminen

Vuonna 2015 nuorten työllisyystilanne on tilanne heikentynyt selvästi. TEM:n työllisyyskatsauksen mukaan ”syyskuussa 2015 nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 3 200 enemmän kuin edellisen vuoden syyskuussa eli yhteensä 45 000. Nuorten työttömyyksistä päättyi ennen kolmen kuukauden työttömyyttä tammi-syyskuussa keskimäärin 62,2 prosenttia, mikä on 6,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.” (Työllisyyskatsaus 20.10.2015.)

Erityisesti vuonna 2015 voimaan tulleet palkkatukijärjestelmän muutokset ovat vaikeuttaneet vastavalmistuneiden nuorten työllistymisen tukemista palkkatuella/Sanssi-korteilla, koska nuoren saamaa työmarkkinatukea ei enää voi käyttää osana palkkatuen rahoitusta. Samanaikaisesti TEM:n määrärahat julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (momentti 32.30.51) ovat vähentyneet merkittävästi. Määrärahoja on myös suunnattu uudelleen painottaen pitkään työmarkkinatukea saaneita työttömiä. Vuonna 2016 määrärahat vähenevät 50 miljoonaa euroa vuoden 2015 varsinaisen budjetin tasosta. Vastaava vähennysvauhti näyttäisi jatkuvan koko kehyskauden. Työttömyys kuinkin kasvaa edelleen ja työttömyysjaksot pitkittyvät.

Työ- ja elinkeinotoimistot ovat saaneet nuorisotakuurahoituksesta nuorten asiakaspalvelun ja ohjauksen vahvistamiseen korvamerkittyä rahoitusta, joka on riittänyt noin 65 htv:n palkkauskustannuksiin. Nettovaikutus on ollut samanaikaisen tuottavuusohjelman johdosta noin puolet tästä. Vuodelle 2016 nuorille korvamerkittyä rahoitusta ei ole ja henkilöstösäästöt jatkuvat, joten on odotettavissa merkittävä heikennys nuorten palveluihin TE-toimistoissa. Nuorisotakuun keskeinen sisältö on, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Tämä toteutuu entistä heikommin ilman merkittää lisäpanostusta.

Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö

Kunnissa on jo vuosia ollut meneillään lukuisia eri toimenpiteitä, joilla edistetään nuorten koulutukseen pääsyä, tuetaan nuorten työllistymistä ja ehkäistään syrjäytymistä. Esimerkiksi etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ovat vakiinnuttaneet asemansa kunnallisen nuorisotyön keskeisinä työmuotoina ja nuorisolain edellyttämä nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on perustettu lähes jokaiseen kuntaan.

Etsivää nuorisotyö kattaa nyt jo 97prosenttia Manner-Suomen kunnista ja toiminta tavoittaa yhdessä nuorten työpajatoiminnan kanssa yli 30 000 nuorta vuodessa. Vuonna 2015 valtionavulla tuettua etsivää nuorisotyötä teki lähes 500 työntekijää. Nuorten työpaja toimii yli 200 kunnassa ja kattaa noin 92 prosenttia Manner-Suomen kunnista. Nuorten työpajatoiminnasta on saatu hyviä kokemuksia, sillä yli 70 prosenttia sijoittuu pajajakson jälkeen joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiivitoimintaan. Nuorten työpajatoiminta työllistää noin 2000 työntekijää.

Valtion talousarvioesityksessä on erääksi nuorisotyön keskeisimmäksi toimenpiteeksi esitetty etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan tukeminen.

> *Kuntaliiton näkemyksen mukaan etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajat ovat käytännössä hyvin toimivia ja onnistuneita työmuotoja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Toiminnan edelleen kehittäminen voidaan turvata vain riittävällä valtion rahoituksella. Hyvin alkanutta toimintaa ei tule vaarantaa leikkauksilla.*

Hallituksen esityksessä Nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön on esitetty ensi vuodelle 15,5 miljoonaa euroa, missä on vähennystä tähän vuoteen verrattuna yhteensä 7,5 miljoonaa. Osaamisen ja koulutus: Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan kärkihankkeella on esitetty momentille lisärahoitusta 2 miljoonaa euroa. Tämä ei kuitenkaan kompensoi sitä, että edelleen momentilla on vähennystä 5,5 miljoonaa euroa. Myös työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoihin on esitetty huomattavia leikkauksia. Leikkaukset vaarantavat oleellisesti nuorisotakuun paikallista toteuttamista kunnissa. Leikkaukset saattavat johtaa kunnissa nuorisotyön henkilöstöleikkauksiin juuri kun käytännön toiminta on saatu kunnissa hyvin liikkeelle.

> *Suomen Kuntaliitto esittää, että momentille 29.91.51 Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö lisätään 5,5 miljoonaa euroa vuodelle 2016 uusien työ- ja toimintamuotojen kehittämiseen.*

Tommi Eskonen
Erityisasiantuntija